

Daniël, mijn vriend.

Voorstelling en analyse van een kortverhaal van Gaston Duribreux als literair document van de bezetting in Mariakerke tijdens WOII.

door **Stefaan PENNYNCK**

Daniël, mijn vriend

In 1914 was de schrijver-hotelier Gaston Duribreux 11 jaar oud.

Zijn puberteit beleefde hij als kind in Mariakerke, Oostende in een beperkte, maar uitdagende (extreme) omgeving. De frontlinie van de Westhoek was niet ver af, de zee was door de Duitse stellingen op de dijk en in de duinen afgesloten en in hun dagelijkse leven werden de achtergebleven vrouwen en kinderen geconfronteerd met de ingekwartierde Duitse soldaten.

De oorlog en de zee zijn hoofdthema's in het oeuvre van Gaston Duribreux.

In 1958 verscheen in het literair tijdschrift Dietsche Warande & Belfort (1) het verhaal *Daniël, mijn vriend*. Het vertelt een ervaring van de auteur als puber tijdens de bezetting.

In het kader van de herdenkingsactiviteiten voor WOII in Oostende vinden wij het passend om dit verhaal en zijn auteur in de kijker te zetten.

Wat heeft het verhaal van Gaston Duribreux met erfgoed te maken?

En, wie was Gaston Duribreux?

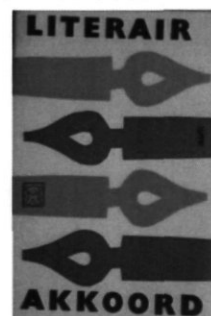
“Erfgoed” wordt nog dikwijls vereenzelvigd met gebouwen en monumenten. Vandaag komt het ‘immaterieel erfgoed’ (verhalen, tradities, gewoonten, feesten, dialecten e.d.) meer in de focus.

Het literaire erfgoed is gekende bron voor immaterieel erfgoed, maar kan ook een bron zijn voor het onroerend erfgoed. Even dikwijls is literair erfgoed mooi geschreven geschiedenis en vormen op die manier ‘literaire documenten’.

“We wagen het dit werk als document te bestempelen wegens zijn uniek karakter als evocatie van het leven op z'n volst in een duidelijk bepaalde streek tijdens historisch precies te situeren jaren. Duribreux biedt ons die evocatie, gestoffeerd met enkele aangrijpende details (...), als een bezielde relaas van specifieke ervaringen en gemoedstoestanden, beleefd door een menselijk wezen op zijn meest kwetsbare leeftijd, door een kind kortom, dat open bloeit te midden van geweld en doodsb bedreiging.” (Paul Hardy i.v.m. Het wrede spel)

Dit geldt zeker voor Gaston Duribreux, geboren en getogen Mariakerkenaar met een passie voor de zee en een aangeboren schrijverstalent. Dit talent zal zich tussen 1934 en 1971 uiten in een twintigtal romans die zich veelal in Oostende of aan de kust afspelen. De zee en de oorlog zullen hierin bepalende thema's blijken. In 1960 zal Gaston Duribreux zijn jeugd in de oorlogsperiode te Mariakerke verwerken in de roman *Het wrede spel*. Het verhaal *Daniël, mijn vriend* is in die roman verwerkt. Dit kortverhaal situeren wij in zijn historische context op topografisch niveau. We bespreken verder het psychologische en het ideologische of ethische niveau van de tekst. Hier vinden wij enkele hoofdthema's van het werk van G. Duribreux terug: de zuiverheid en het

heldendom. De wandeling en het verhaal krijgen uiteindelijk een universele betekenis wanneer wij het hebben over het kind in de oorlog. Een laatste hoofdstuk biedt een - voor deze thesis beknopt gehouden - overzicht van het leven en het werk van G. Duribreux, waarin wij *Daniël, mijn vriend* situeren.

Het verhaal *Daniël, mijn vriend* werd nog eenmaal herdrukt.

In 1960 verscheen het in de bloemlezing 'Literair Akkoord - een keuze uit bijdragen verschenen in de Zuid- en Noord-Nederlandse letterkundige tijdschriften van het jaar 1958'. 'Literair Akkoord' bracht 'in opdracht van de Belgische en Nederlandse ministers van onderwijs een bloemlezing van 'het beste uit de literaire tijdschriften van Noord en Zuid.' Uit onze analyse zou moeten blijken dat dit een terechte keuze was.

Dit kortverhaal is vandaag beperkt toegankelijk.

Via deze publicatie kan het geïnteresseerde publiek opnieuw (of verder) kennis maken met een "erfhoeder" avant la lettre. Een vandaag bijna vergeten, maar destijds gewaardeerd auteur, die in zijn boeken treffend de zee en de leefwereld van de visser, de stad Oostende en Mariakerke, WO I en WO II e.d. m. beschreven heeft. Dit in romans en verhalen die het anekdotische ruim overstijgen.

Hopelijk dienen wij in de toekomst niet de woorden van Omer Vilain uit 1958 te herhalen... "onze stadsgenoot is helaas te Oostende niet vermaard genoeg" (2).

Het verhaal in het kort

Het speelt zich af tijdens de puberteitsjaren van de ik-persoon tijdens de bezetting van 1914-1918. Twee pubervrienden, de ik-persoon (Jean-Paul -13/14 jaar) en zijn vriend Daniël (15/16 jaar) (3), betreden verboden militair terrein aan de duinen in Mariakerke en worden er verjaagd door Duitse soldaten. Daniël was aan het praten over zijn bewondering voor Vincentius a Paulo, de heilige waar een sanatorium in de buurt naar vernoemd is. Ondanks afranseling met de riem, blijft Daniël voortbabbelen. De ik-figuur weet aan verdere vernedering te ontsnappen.

Als de twee vrienden elkaar even later weerzien, blijkt hoe verschillend zij reageren op de bezetting . Vooral de omgang van de vrouwen en de meisjes met de Duitse soldaten is hen een doorn in het

oog. Op hun verdere wandeling zien zij jongere meisjes touwtje springen onder het oog van de loerende soldaten, dat er afspraakjes voor 's avonds gemaakt worden en een koets met deernen eraan komt om te feesten met de soldaten.

Terwijl Daniël die iets ouder is, eerder cynisch neerkijkt op het gedrag van de vrouwen (zijn eigen zus bestaat niet meer voor hem. Zij heeft een relatie met de inwonende Duitse soldaat ...), worstelt Jean-Paul ermee in het licht van de eigen ontluikende seksualiteit.

Terwijl Jean-Paul meent dat liefde het zinnelijke kan overwinnen, is Daniël ervan overtuigd dat geen enkele vrouw weerstand kan bieden. Ook Anaïs – op wie de ik-figuur verliefd is – is volgens Daniël “voor de soldaten bestemd” en de moeder van Jean-Paul is “een vrouw lijk een ander”. Voor de ik-figuur is dit een brug te ver. Enkel een gevecht tussen beide vrienden kan uitkomst bieden. Na het gevecht zonder resultaat verlaat Daniël zonder omzien zijn vriend in de duinen.

Ze zullen nooit meer met elkaar praten.

Een verhaal met veel verhalen

Dit kortverhaal van Gaston Duribreux, dat zich op enkele uren afspeelt, bevat een schat aan informatie wat betreft de topografie van Mariakerke en de leefwereld van een puber aan de kust tijdens de bezettingsperiode 1914-1918. Het verhaal bevat meer: de wandeling is symbolisch en de tekst kan als een sleutel tot het werk van de schrijver gelezen worden.

We maken samen met Daniël en zijn vriend de tocht door Mariakerke anno 1914-1918. En zullen zien dat er meer achter deze wandeling zit: het gaat G.Duribreux niet om een simpele sightseeing.

De wandelroute is niet toevallig.

Mariakerke anno 1914-1918 –topografisch/historische context

Gaston Duribreux leidt ons rond in de biotoop waar hij als kind leefde.

Overzicht van de wandeling

- 1) De verboden zone nabij de duinen en de zeedijk (Sanatorium Vincentius a Paulo)
- 2) Het Albertpark
- 3) De dorpskom
- 4) De steenweg
- 5) De polders
- 6) De dorpskom
- 7) De duinen nabij de Renbaan – de Aartshertogstraat
- 8) De duinen nabij de zee

Beide vrienden maken de tocht **binnen de beperkte ruimte die ons rond het dorp toegemeten was** (4).

Het dorp is Mariakerke dat pas in 1899 aan Stad Oostende toegevoegd werd. De ruimte was beperkt: Mariakerke is op dat ogenblik ingesloten tussen de militaire verdedigingsgordel aan zee met de ontruimde villa's op de dijk en de duinen als spergebied en aan de kant van de polders lag de batterijgordel Tirpitz.

Gaston Duribreux is geboren en getogen in Mariakerke.

*Verder dan het **Albertusplein** mochten alleen de vrouwen die met de soldaten omgang hadden*

Het Albertusplein of Rond Plein: het rondpunt op het einde van de Aartshertogstraat. Zowel het Albertusplein, het Albertpark als de Aartshertogstraat herinneren aan het Beleg van Oostende (1601-1604). Toen stond hier het Albertfort, één van de forten van Albrecht en Isabella die Oostende belegerden. Verder naar het binnenland was er het Isabellafort.

*Aan de achterkant van het toenmaals door de Duitse troepen bezette **Sanatorium** dat op de Dijk stond, hielden wij stil en Daniël keek met aandrang op naar **het beeld van de Heilige Vincentius a Paulo, dat de zijtoren versierde.***

*... Op het einde van de oorlog werd **het Sanatorium** opgeblazen en **het beeld lag in de duinen**, de borst gekloofd en het hoofd van de romp gescheiden. Jarenlang ben ik er naar gaan zien tijdens mijn avondwandelingen.*

Het Sanatorium van Sint Vincentius a Paulo lag aan de zeedijk, ter hoogte van de huidige "Hydro". Het maritiem sanatorium van St.-Vincentius a Paulo Oostende werd opgericht door Dr. Armand Delcroix in 1897 en ontving zieken van 2 tot 16j, getroffen door ziekten die een langer verblijf aan de kust nodig hadden voor hun herstel: tbc, beenderziekten, diverse orthopedische aandoeningen. Er waren 80 bedden, radiografie, gymzalen. Volgens leeftijd betaalde men 3 of 4 francs.

Op de foto van de gevel aan landzijde is het beeld van Vincentius a Paulo duidelijk zichtbaar.

Leensess

www.delcampe.net

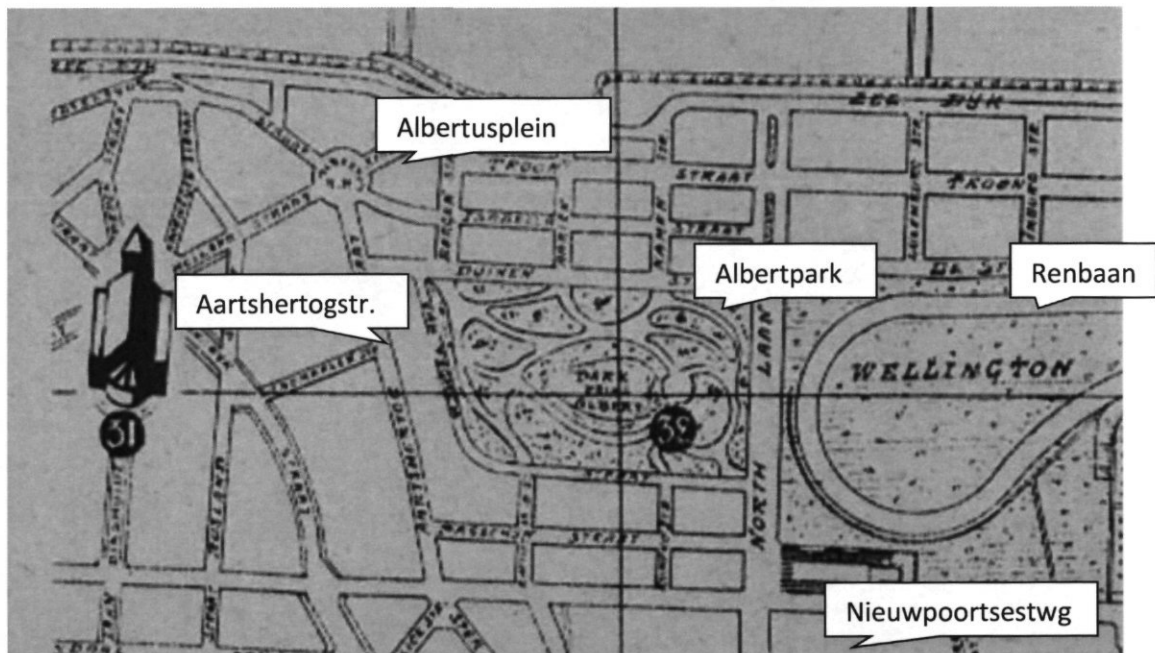
... het in vreedstijd luxueuze en nu als paardenstal gebruikte Badhuis...

Aan de overzijde van de Raversijdestraat ten opzichte van de achterkant van het Sanatorium waren "les bains" gevestigd (zie foto postkaart: links het Sanatorium, rechts de baden).

*Ik slingerde behendig tussen hen door, met schijnbewegingen zoals op de speelplaats en bereikte het **Albertusplein** zonder ongelukken. (...) en begeleidden hem tot in het midden van **het Rond Plein**.*

Het Albertusplein of Rond Plein: het rondpunt op het einde van de Aartshertogstraat (zie boven).

*Ontdaan keerden wij naar **de kom van het dorp** terug. Het was de tijd voor het avondeten (...) Tegen de **blinde gevels van de hoekhuizen** stonden de dampende veldkeukens (...) In het midden van de zijstraten met weinig verkeer draaiden andere soldaten met de koord en deden alsof het een onschuldig spel was. (...) Op de hoek van de steenweg, tegen **Martha Bomme's winkel**, kwamen meer volwassen vrouwen en meisjes met de soldaten bijeen.*

De steenweg: de Nieuwpoortsesteenweg. Gaston Duribreux woonde er als kind. Vader René had op de Nieuwpoortsesteenweg nr. 485 (nu nr.465) ter hoogte van Mariakerke een slagerij "Boucherie Bruxelloise", (5) annex café. Zij woonden eerst op de hoek met de huidige Roemeniëstraat en zijn later naar de overkant verhuisd.

Martha Bomme's winkel: ter hoogte van nr. 198 van de Nieuwpoortsesteenweg. Aan de kant van de Aartshertogstraat stonden 2 kleine huisjes. Het ene was een smidse "Bomme Smid" genaamd. Zijn dochter Martha Hoornaert "Martha Bomme" hield in het tweede huisje een groenten- en spekkenwinkeltje (6).

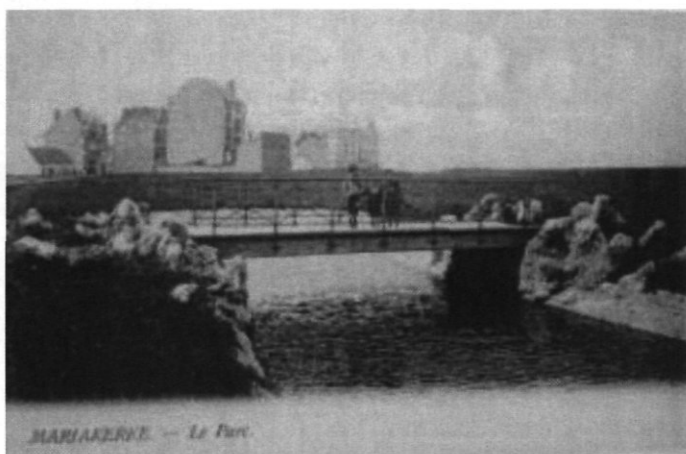

*Daar was het veilig en **dicht bij het strand**. Reeds meer dan 2 jaar had ik het strand niet meer betreden en dat was het enige uit mijn verleden dat ik betreurde en waar ik heimweevol naar terugzag.(...) We gingen **op een duinkam in de biezen** zitten en ik kon mijn blik niet afwenden van **de borstwering tussen twee villa's waarachter de zee verborgen lag**. In de donkere lucht meende ik een verglaasde weerschijn te bespeuren en ik benijdde de hemel die zich over de muur in de zee kon spiegelen. (...) in de zee meende ik dezelfde heldhaftigheid te herkennen als aan het front.*

Gedurende vier jaar van de zee afgesloten te zijn, is één van de ergste herinneringen van G.Duribreux. In zijn werk spelen de zee en de duinen een belangrijke rol. We komen uitvoeriger op dit onderwerp terug in het hoofdstuk over het werk van G.Duribreux.

*Het waren lichte vrouwen die naar de **Aartshertogstraat** gevoerd werden, waar de Duitse vliegers hun intrek genomen hadden.*

In 1928 vestigt Gaston Duribreux zich als hotelier in de Aartshertogstraat, in het stuk het dichtst bij de zee. Een 'villa' wordt met een aantal verdiepingen verhoogd en omgedoopt tot 'Parkhotel – Hotel du Parc', gezien nabijheid van het hotel bij het park.

In 1930 verhuisde het voetbalstadion van op Oosteroever naar deze site. Het stadion van voetbalclub K.V.Oostende heet nog altijd 'Albertpark'. Het Parkhotel bestaat nog en wordt uitgebaat door zoon Paul Duribreux.

“Maar Anaïs is een veel fijner meisje! Zij is vóór de oorlog in de Kaaistraat op school geweest!”

De “Kaaistraat” is in de volksmond te Oostende de benaming voor het Sint-Andreaslyceum, gelegen in de Kaaistraat. Dit lyceum was een meisjesschool met een eerder elitair karakter. De hogere klassen zijn vandaag verhuisd naar de wijk Stene. In de gebouwen in de Kaaistraat is er nog een Lagere Afdeling. Aan de straatkant zijn er burelen van de R.V.A. gevestigd.

Iemand in de kaai gooien, een moord bedrijven, behoorden tot ons vocabularium van elke dag.

Hier worden met ‘de kaai’ de dokken aan de Visserskaai bedoeld. In de Oostendse volksmond bedoelt men met ‘de kaai’ zowel de kade als de dokken.

Het erotische verhaal – het psychologische niveau van het verhaal

In zijn inleiding tot het fragment uit *Bruun* in *Aan dezelfde zee* zet essayist Pieter Verstraeten in een heldere analyse uiteen dat bij G.Duribreux de locaties het anekdotische overstijgen en zijn realistische beschrijvingen een diepere betekenis hebben. In de roman *Bruun* zijn Bruun en een Engelse mate op zoek naar een geschikte plaats om te vechten. Ze wandelen door het Oostende van de jaren '20. We krijgen een ‘sightseeing’, maar er is meer aan de hand: “De diverse plaatsen die de twee al wandelend aandoen verwijzen naar iets dat het puur topografische overstijgt: ze krijgen een symbolische lading afhankelijk van hun ligging ten opzichte van de zee.(...)” (8)

De zee is in al het werk van Duribreux een levend wezen, een personage dat spreekt en handelt, beraadt en beïnvloedt en zowel daden als gedachten van de mensen leidt en stuurt. De zee werkt inspirerend en zuiverend. Vele personages raadplegen de zee alvorens een beslissing te nemen. De duinen zijn in veel romans van G.Duribreux het toneel voor belangrijke gebeurtenissen, voor zowel liefdesscène als gevecht. Maar vooral is het duin het balkon van waaruit romanfiguren de zee bekijken, soms na lange afwezigheid weerzien en zich diepgaand laven aan haar louterende kracht (9). Ook in deze tekst zijn de plaatsen geen toeval en is er een verband tussen de locaties en de thema's. *Daniël, mijn vriend* omvat 2 hoofdthema's: de seksualiteit en de heldhaftigheid.

De erotische wandeling

Als wij de wandeling bekijken door het oog van de ontluikende seksualiteit, dan blijkt de wandeling door een nogal erotisch geladen landschap te verlopen.

De zinnelijkheid neemt toe naargelang de wandeling vordert. Het hoogtepunt vormt de tegenstelling die G. Duribreux opbouwt tussen de duinen (dichter bij de zee kunnen ze niet!) en de koets met de lichte vrouwen.

Binnen de beperkte ruimte die hen toegemeten is, overschrijden de twee vrienden de verboden zone waar alleen *de vrouwen die omgaan met de soldaten hadden mochten komen*. Deze verboden zone ligt in de duinen nabij de zee. De inwoners zijn verplicht van de zee afgesloten te leven. Des te erger is het dan ook dat ook de duinen en de zee voor hen verboden zone zijn. Dit terwijl deze zone wel toegankelijk is voor vrouwen die met soldaten verkeren.

Via het Albertpark komen zij bij de dorpskom, waar *de mensen leefden in een roes van opwinding en begerigheid. .. Allen waren tot zichzelf beperkt en door zinnelijke lust en behoefte aangestoken*.

De "zinnelijkheid" neemt naderhand toe : in de zijstraten *draaiden andere soldaten met de koord en deden alsof het een onschuldig spel was. De meisjes dansten in het touw, sommigen onwetend giechelend en zij die ontwaakt waren, meer gesloten en uitdagend. Die begrepen reeds dat de mannen keken naar hun wuivend haar, hun naakte benen en hun opwippende borsten*. Aan de steenweg gekomen, gaan we nog een stap verder in het erotische spel: *Op de hoek van de steenweg (...) kwamen meer volwassen vrouwen en meisjes met de soldaten bijeen. Het was of zij mekaar daar toevallig ontmoetten, hoewel wij jongens wisten dat er afspraken gemaakt werden voor later, wanneer het dorp zou slapen (...)*.

De twee vrienden trekken verder naar de andere kant van het dorp. Van op een berm in de polders zien zij het front in de verte. Daar bewonderen zij de heldhaftigheid van het strijdperk. Dan keren zij terug zeewaarts.

Zij gaan eerst naar de duinen nabij de Renbaan. Hier krijgen we opnieuw een tegenstelling: het zijn geen echt zuiverende duinen in de nabijheid van de zee. Het zijn duinen nabij de Renbaan, symbool van rijkdom, mondaine luxe en plaats van afspraakjes voor de beau monde van de belle-époque.

De tegenstelling wordt nog opgedreven.

Net bij de duinen bereikt de zinnelijkheid zijn hoogtepunt: *Paardenbellen en zingende vrouwenstemmen klonken in de verte en stadwaarts zagen wij een opgetooide koets aankomen. Het waren lichte vrouwen die naar de Aartshertogstraat gevoerd werden, waar Duitse vliegers hun intrek genomen hadden. Op hun doortocht werden de vensters van de villa's op de dijk geopend en de mariniers riepen de vrouwen gemene dingen toe, vergezeld van obscene gebaren*.

Dit hoogtepunt brengt een kentering teweeg bij de ik-figuur. Het verhaal neemt een andere wending. *Op mij had het zelfs een geheel andere uitwerking, het zuiverde mijn gevoelens en sterkte mijn betrachting om van die onafwendbare aantrekkingskracht van de geslachten, die mij zo afstotelijk werd voorgesteld, iets schoons te maken. Ik wist nog niet wat het worden zou, maar het zou wonderbaar zijn, sprookjesachtig en vol van de beloften die ik voor het eerst bij mijn pas ontwaken had aangevoeld*.

Daniël daagt hem verder uit. Tegenover "gaarne zien" en idealistische puberliefde die de ik-figuur voor Anaïs heeft, stelt Daniël dat zij *voor de soldaten bestemd* is. Wanneer Jean-Paul zich

op zijn moeder beroept, wier zuiverheid hij niet in twijfel trekt, kwetst Daniël hem door te zeggen dat zijn moeder *een vrouw lijkt een andere is*.

Dit is voor Jean-Paul een brug te ver.

Een gevecht, in de duinen, moet uitkomst bieden.

Het heroïsche verhaal – ideologische of ethische analyse

Het gevecht heeft plaats in een duinzonk waar *in 1915 daar ergens een Feldgraue begraven was, een jonge gestrafte soldaat die met stenen in zijn rugzak en zijn schako op, in de duinen had moeten lopen, zijn bestraffer had aangevallen en door deze werd neergeschoten en ter plaatse in de grond gestopt. Of tenminste, wij kinderen veronderstelden dat en deden af en toe opsporingen.*

Nog meer verhalen

De anekdote van de gestrafte soldaat in de duinen is een verhaal binnen het kortverhaal. Het is niet het enige verhaal binnen het verhaal. In het begin van *Daniël, mijn vriend* krijgen wij de geschiedenis van de Heilige Vincentius a Paulo verteld door Daniël en het verhaal van het Sanatorium, meer specifiek van het beeld van Vincentius a Paulo aan de zijkant, verteld door de auteur op latere leeftijd.

De drie verhalen zijn niet louter anekdotisch.

Het zijn symbolische verhalen over het thema heldendom (heroïsme).

Naast het topografische/anekdotische en psychologische, is er nog het ideologische (of ethische) niveau waarop wij de tekst kunnen lezen.

In het begin vertelt Daniël de geschiedenis van Vincentius a Paulo. Hij kijkt erg op naar de man *die de moed had te kiezen.. en het mondaine leven vaarwel gezegd heeft... iemand met een nobel en hard gelaat*. Daniël blijft, ondanks de slagen en de vernedering, het verhaal van Vincentius a Paulo doorvertellen, totdat het uiteindelijk samenvalt met de bestraffing die Daniël zelf ondergaat.

Wanneer de twee vrienden in de verboden zone wandelen, staat het beeld van Vincentius a Paulo (nog) hoog op de zijkant van de muur. Het gezicht is moeilijk te zien. Later, *als het sanatorium opgeblazen is en het beeld in de duinen lag, de borst gekloofd en het hoofd van de romp gescheiden*, kan je wel de strenge wezenstrekken zien.

Het verhaal van de held van zee en oorlog

Het beeld staat symbool voor het ideaalbeeld van Daniël. Na de oorlog is het Sanatorium opgeblazen en ligt het beeld aan duigen. Echter, tussen de brokstukken kan je het gelaat pas echt goed zien en dan blijkt het inderdaad uitstraling te hebben: de innerlijke kracht, de morele principes blijken stand gehouden te hebben.

De duidelijke keuze die Vincentius maakte en in volhardde en de erkenning die hij voor dit idealisme kreeg, staan recht tegenover de absurde “heldhaftigheid” in het verhaal van de gestrafte soldaat.

Waarvoor was de jonge soldaat gestraft en moest hij een Sisyfuskwelling ondergaan? Er wordt geen reden of motief voor de straf/rebellie van de soldaat vermeld. Als hij in opstand komt tegen zijn straf, wordt hij , eveneens zonder reden, genadeloos neergeschoten. Alsof dit nog niet genoeg is, wordt hij als een hond in de grond gestopt. Erger, er blijven geen sporen achter en de heugenis wordt in twijfel getrokken. Wat is de zin van deze rebellie, van dit heroïsme, überhaupt van het bestaan zelf? (10).

Heldhaftigheid is, naast de zinnelijkheid, het gespreksonderwerp van de twee vrienden. We krijgen meerdere visies op heldendom: de rigoristische, strakke, idealistische houding (Daniël) en de pragmatische, opportunistische, realistische aanpak (ik-figuur). Er is onverschilligheid (bij de massa) en zinloze rebellie zonder motief (de gestrafte soldaat). Bij verzet kan men kiezen: actief of passief verzet

Gaston Duribreux verwerkt deze visies doorheen het verhaal in de gebeurtenissen, in de gesprekken en in de topografie.

De twee extreme visies (Vincentius a Paulo en de gestrafte soldaat) komen aan bod in het duin.

De twee vrienden wandelen van de duinen naar de polders en terug.

De normen zijn vervaagd of omgekeerd: in de dorpskom is er de onverschilligheid van de *massa van het verslagen volk dat zich in de onderwerping blijft schikken* en het *luxueuze badhuis is paardenstal* geworden.

Aan de andere kant van het dorp, in de polders, blikken de twee vrienden uit de verte naar het in hun ogen ware heldendom aan het front, waar *mijn vader, de held* zich bevond, die *aanspoorde tot moed en zelfverweer* en door wie Jean-Paul een *reddend heroïsme* verworven had.

De ik-figuur is zoekend naar een evenwicht tussen *extreme gevoelens van allerlei aard* , die hij *zuiver en tegen elkaar moest opwegen*. Hij neigt tot een pragmatische aanpak (11) als reactie op een dromerig heldendom. De vader is de verre held en *dezelfde heldhaftigheid die hij in de zee meende te herkennen als op het front* noopt hem tot het irrealistische *willen lopen op het strand, al moesten zij op mij schieten!*, waarbij hij de eigen heldhaftigheid ook meteen door lafheid bedreigd ziet.

Het kind van 13 jaar kan het allemaal nog niet goed duiden en de terugblikkende auteur ziet later in: *In ons was het embryo van de opstandigheid ontstaan (...)* *Het was een bittere treurnis die ons overviel, waarvan de pijn nog diep in ons verborgen zat. Die werkelijke pijn konden wij nog niet aanvoelen en tot uiting brengen; ook niet toegeven dat zij gedeeltelijk nijd was om de ontoereikendheid van onze jeugd waaraan de genietingen van de volwassenen, die wij in ons voelden opwellen, nog ontzegd bleven.*

Daniël verwoordt het passieve verzet als *De beste manier om de Duitsers te bevechten is niets meer te willen, dan slaan ze in de ijle ruimte!* Zijn strenge houding leidt tot de totale negatie van zijn zuster en dit tot haar overlijden (12).

Er wordt geen keuze gemaakt tussen de respectieve houdingen en visies.

Het gevecht in de duinen eindigt onbeslist.

Daniël verbreekt alle contact en weigert nog elke communicatie. Dit voor de rest van hun leven.

De ik-figuur valt op zichzelf terug en van zijn heroïsme blijft niets over. Hij wordt geconfronteerd met de 'condition humaine' en zijn existentiële eenzaamheid.

Van mijn vermeende heldhaftigheid en dat ontvlambaar eergevoel waarop ik anders zo prat ging was geen spoor meer. (...) Voortaan zou ik alleen de crisis van mijn kinderjaren doormaken.

Het verhaal van een oorlogskind – het universeel thema

Het kortverhaal "Daniël, mijn vriend" geeft ons een beeld van het dagelijkse leven in Mariakerke tijdens WOI en hoe twee pubers de extreme omstandigheden waarin zij leven ervaren. G.Duribreux beschrijft hoe de bezetter de basisbehoeften van de mensen beheerst: de bewegingsvrijheid, de voeding, de seksualiteit, de huisvesting en de vrijheid van meningsuiting.

De normen zijn vervaagd of omgekeerd. Wat o.a. wordt uitgedrukt Daniël en zijn vriend moeten vernederingen ondergaan, staan machteloos tegenover het gedrag van de vrouwen, zien hoe "jongens en meisjes in open portalen hunkeren" naar de veldkeukens, waarrond "manschappen in verwaarloosde kledij stoeiden met kinderen die op het gappen uit waren."

Zelf dwaalden (zij) als vreemden tussen deze lieden met hun tot wreedheid verkrompen gezichten... Wij voelden teveel de tragiek aan van de extreme uitpattingen en de extreme gevaren die, omzeggens, over onze kinderhoofden waren gespannen. Niet dat wij met heimwee op een beter verleden terugblikten. Neen, deze oorlogstijd was kommervol en benepen, doch onze kindsheid was er mee vergroeid en ons kort geheugen had

weinig van de vreedzame jaren vóór de oorlog onthouden. Dat er een tijd was geweest zonder Marinesoldaten en Seebataillon, zonder onderstanden en vunzende rookpotten, zonder bommenwerpen en vliegergevechten, konden wij ons moeilijk voorstellen.

Kinderen passen zich gemakkelijk aan de omstandigheden aan, maar worden er eveneens des te meer door getekend.

De oorlog tekent de kinderen en heeft een invloed op hun verdere leven. Gebeurtenissen van tijdens de oorlog kunnen het leven verder bepalen. De verteller getuigt dat "ik nu nog, wanneer ik hem op straat ontmoet, geneigd ben naar mijn keel te tasten" en Daniël heeft zijn zus uit zijn leven verstoten: "Zij bestaat niet meer voor mij. (...) Zolang ik leef zal ik haar niet meer kennen.' (...) het is waarheid gebleken. In later jaren heeft hij zijn gevoelens tegenover zijn zuster niet meer gewijzigd. Zij is nu gestorven."

Gaston Duribreux is als mens en als auteur getekend door deze jeugdervaringen.

In al zijn boeken komt de oorlog aan bod of is er een personage dat door de oorlog getekend of gekwetst is. Het volledig oeuvre en het schrijven zelf van G.Duribreux is bepaald door deze periode. Naar aanleiding van zijn zestigste verjaardag had de auteur een gesprek met gewestelijke

zender te Kortrijk, waarin hij op deze periode terugkomt. Duribreux getuigde dat hij schreef "uit verontwaardiging voor wat mij als kind werd ontnomen en uit angst voor wat altijd in mij verloren gaat". Verontwaardiging of verweer tegen de dief die wereld heet, de wereld die in staat is de brug tussen kind-zijn en volwassenheid op te blazen. (P.Vanderschaeghe) (13).

Dikwijls creëert oorlog een 'verloren generatie'. In zijn boek 'Kinderjaren', schrijft N.E.Fonteyne in verband met de jeugd uit WOI: " Geen jeugd is ontgoochelder de wereld ingetreden dan wij, met onze vervallen dromen. (...) Zo hebben de ervaringen die ons opwachtten, onze teleurstelling vertienvoudigd; was er voor onze jeugd nog behoorlijk plaats? Eerst achteruit gedruimd door de oorlogsmannen omdat wij vijf jaar te laat geboren waren om hun 'kans' te delen, en later werkloosheid en konkelen om een plaatsje" (14).

Daniël, mijn vriend is een document humain in verhaalvorm, een literair document van de pubertijd van G.Duribreux tijdens WOI in Mariakerke. Het waren jeugdervaringen die hem als mens en als auteur getekend hebben. Het verhaal is het universeel verhaal van het kind in de oorlog en hoe die oorlog het kind verhindert kind te zijn. Extreme jeugdervaringen die het leven als volwassen mens bepalen.

Wie is die vriend van Daniël?

Zee en oorlog: situering binnen leven en werk van Gaston Duribreux.

Gaston Duribreux werd geboren in Oostende op 28 mei 1903. Hij overleed er op 27 mei 1986. Hij schreef een twintigtal boeken.

Vader René Duribreux was afkomstig uit Frans-Vlaanderen en verhuisde rond 1900 naar Oostende waar hij op de Nieuwpoortsesteenweg ter hoogte van Mariakerke een slagerij annex café uitbaatte.

Gaston Duribreux volgde middelbaar onderwijs ('moderne') aan het Onze-Lieve-Vrouwecollege.

Hij wou zeker geen slager (zoals zijn vader) worden en bekwaamde zich in het hoteliersvak in Duitsland (één jaar) en Zuid-Frankrijk (drie jaar) om zich in 1928 in het "Parkhotel" in de Aartshertogstraat te vestigen.

Hoewel professor A.Benoot hem in het college "met raadgeving en hulp tot de literatuur had geleid", begon hij pas te schrijven tien jaar na zijn college (15).

In 1934 verscheen onder het pseudoniem Jan van Wieren *Karoen in 't aanschijn van de zee*. Deze 'levensroman', zoals de ondertitel luidde, werd goed onthaald, omdat het de Vlaamse visser in de literatuur introduceerde. G.Duribreux wou niet graag aan het boek herinnerd worden. *Karoen* bevat reeds alle ingrediënten die in latere boeken zullen uitgewerkt worden: de zee als louteringsbad, de oorlog als podium voor het testen van de persoonlijkheid, het menselijk geweten als richtsnoer voor heroïsme, zonde en schuld (16).

De zee is mij alles

"De zee is mij alles. Zonder de zee zou ik niet bestaan, niet als schrijver en –o ironie! – niet als hotelier! Zij is mijn inspiratiebron, niet alleen voor mijn vissersromans, maar voor al mijn werk. Er is geen personage, geen karakter,

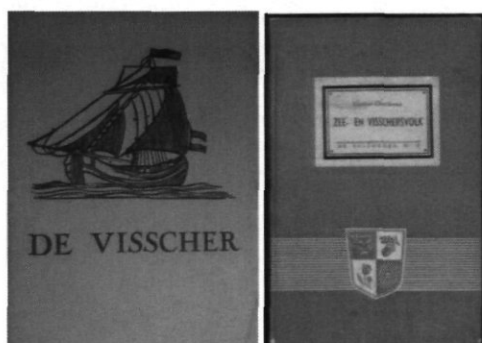
geen levensopvatting die ik niet eerst in de zee gedrenkt heb. Er is een gedurige wisselwerking tussen mijn wezen en dat van de zee. Ik leef – als ik het zo uitdrukken mag – in een soort van fysieke eenheid met haar. Dat heb ik gedurende de oorlog kunnen ervaren. Drie jaar lang mochten wij de zee niet naderen en daar leed ik onder, als onder de amputatie van een lichaamsdeel.” (G. Duribreux in 1956) (17).

Duribreux' werk is doordrenkt van de zee.

Hij was de eerste en lange tijd de enige Vlaamse auteur die de figuur van de visser een vaste rol heeft toebedeeld in onze letteren. “Met de bonkige Bruun en diens lotgenoten voerde Gaston Duribreux een nieuw type binnen in de Zuid-Nederlandse verhaalkunst: de visser van het Zuid-Vlaams kustgebied“ (18).

Gaston Duribreux kende de vissers en de visserij goed.

Hij heeft leven, gebruiken, folklore, geloof, bijgeloof,... van de visser beschreven in twee essayistische werken: *De Visscher* (1942) en *Zee en vissersvolk op Vlaanderens kust* (1943).

De visser staat centraal in romans zoals *Karoen* (1934), *Bruun* (1939), *De laatste visschers* (1940), *De Roeschaard* (1943), *Het gouden zeil* (1951) en *Schipper Jarvis* (1954).

De zee is bij Duribreux niet enkel een thema in de vissersromans, maar wordt ook symbolisch gebruikt. Vele romanfiguren raadplegen de zee alvorens een belangrijke beslissing te nemen. De zee, orakel met ‘een ziedende en koude hartstocht’, is in al het werk van Duribreux een levend wezen, een personage dat spreekt en handelt, beraadt en beïnvloedt en zowel daden als gedachten van de mensen leidt en stuurt.

De duinen zijn bij G.Duribreux het toneel voor ingrijpende gebeurtenissen, zowel liefdesscènes als gevechten. Het duin is het balkon van waaruit romanfiguren de zee bekijken en zich laven aan haar louterende kracht (19).

Twee wereldoorlogen

“In de Vlaamse oorlogsliteratuur is Duribreux een eigenaardige figuur en, wat de Tweede Wereldoorlog betreft, durven wij hem zelfs een centrale, zo niet de centrale figuur te noemen. Het eigene ligt hierin dat hij een der zeldzamen is die de twee wereldoorlogen scherp met mekaar heeft geconfronteerd, en die kennelijk ermee begaan is het verband te vinden tussen beide. Alles spitst zich tenslotte toe in een conflict tussen oorlogsgeneraties. “ (H.Van Hoecke) (20).

De oorlog is een tweede overheersend thema in het werk van G.Duribreux.

Hij was elf jaar toen de Eerste Wereldoorlog uitbrak. In 1940, begin van de Tweede Wereldoorlog, was hij zevenendertig en had hij al naam gemaakt als auteur. Beide wereldoorlogen zijn in alle werken min of meer aanwezig.

“In veel van Duribreux’ werken ontstaat er een merkwaardige gelijkenis tussen het motief van de zee en dat van de oorlog: beide dwingen de mens tot het uiterste en de strijd op de grens tussen leven en dood biedt de mens de mogelijkheid om zijn eigen wezen bloot te leggen, zichzelf te bevestigen en zijn plaats terug te vinden in de natuurlijke orde der dingen” (21).

In drie werken is de oorlog het centrale thema: *De grote Hemme* verscheen in 1950, *De zure druiven* in 1952. In 1960 verscheen *Het wrede spel*.

De grote Hemme

In *De grote Hemme* is het toneel het door de Duitsers bezette gebied tussen Oostende, Gistel en Nieuwpoort, op en rond de hoeve De grote Hemme . Dit toponiem bestaat nog in de nabijheid van Ramskapelle, maar G.Duribreux had de Kasseihoeve in Raversijde voor ogen (22). In een zeer gedetailleerde, flitsende, af en toe filmische beschrijving lezen wij hier een kroniek van het leven

aan en achter het front met wachtposten, patrouilletochten, nachtelijk kanonvuur, soldatenkroegen en overspel, en vooral met al de miserie die de burgerbevolking ondervindt. *De grote Hemme* is een tragisch, kroniekvormig document over de Eerste Wereldoorlog.

In de roman verzet Gusta zich tegen de benaderingen van de soldaten. Haar zus Juliette krijgt een kind van de Duitser die bij haar inwoont (23). Het boek was al voor de tweede wereldoorlog geschreven (24) – uit de “behoefte om de herinneringen aan de oorlog van zich af te schrijven” – (25) maar werd pas in 1950 uitgegeven.

De zure druiven is een verzetsverhaal dat zich afspeelt in de stad (Oostende).

Podium is het einde van de Tweede Wereldoorlog maar in feite is dit een voortzetting (afrekening, ontgoocheling) van het verhaal over de Eerste Wereldoorlog en de leefwereld van *De grote Hemme*. Vader Lallemans zegt: ‘Toen wij in 1918 uit het slijk van de loopgrachten stapten, dachten wij een nieuwe wereld te vinden, waarin wij als redders zouden opgenomen worden’. De bittere nasmaak,

het besef van de nutteloosheid van het offer is het hele boek door duidelijk voelbaar. Het leidt tot diep splijtende tegenstellingen.

De zure druiven wordt als het beste boek van Duribreux beschouwd en als de beste onder de enkele verzetsromans in de Vlaamse letteren. In Nederland zou hij allang verfilmd zijn geweest. Afrekening en ontgoocheling zitten vervat in drie concentrische kringen: binnen de verzetsgroep, binnen het gezin Lallemans en ten slotte, binnen de SS-man Vandijlstadt. Aarzeling, twijfel, tweestrijd, zelfbeschuldiging, krachtpatsen, hulpvaardigheid, durf komen in alle kringen voor, in confrontaties, in vaak lange gesprekken. Ten slotte verschijnt ook hier en bij allen het diepe verlangen naar een grote louterende zuiverheid. Dus ligt in het centrum van alle kringen de zee (26).

Uit *Het wrede spel*

Het was een hels bombardement. Ik schoot wakker uit een droom waarin ik bedolven werd onder een berg van drukkende moeilijkheden en versmadingen en ik genoot niet eens van de opluchting die men doorgaans bij het ontwaken ondervindt. De werkelijkheid was even benauwd als de voortzetting van mijn droom zou geweest zijn. Tussen het scheurend gekraak van de ontploffingen, het nijdig knallen van de afweer en het onophoudelijk geknetter van de zware mitrailleurs was geen seconde stilte. Dat was de lang verwachte en voorbereide aanval op de haven. De "Vindictive" ondernam zijn zelfmoordtocht ter versperring van de geul. Ik was ineens bang zoals ik nooit bang was geweest. De akelige droom vervolgde mij. "Ma, ze schieten!" riep ik naar de overkant.

de verleiding gebracht. De jonge man wil een scherm van heldhaftigheid rond zijn moeder opbouwen en elke toenadering verhinderen. Dat is zijn wrede spel.

Het is de enige roman van G. Duribreux in ik-vorm. In een interview verklaarde hij: "Toen ik mijn jongste werk schreef *Het wrede spel*, dat grotendeels autobiografisch is, moest ik een jongen en een meisje, gekwetst door de werkelijkheid van het leven, uit het dorp laten wegvlugten. Om dat te doen had ik twee mogelijkheden: ofwel een strikt persoonlijke weg volgen, ofwel een bekende. Als experiment koos ik nu een bekende weg: die van *Le grand Meaulnes*" (29).

Het wrede spel: de roman met het verhaal

"En dan geschiedt ook in dit oeuvre het wonder (...): in de sterk autobiografische roman *Het wrede spel* (1960) keert de auteur terug naar zijn eigen jeugd in de eerste oorlog. De wonderlijke belevenissen die deze oorlogsjeugd hebben verheerlijkt brengen de auteur terug naar de tovertuin waarin *Le grand Meaulnes* deze ganse generatie op de drempel van de oorlog had binnengeleid. (...), terzelfdertijd voelt men zich weer in de buurt van *Elias of het gevecht met de nachtegalen*." (B.F. van Vlierden) (27).

Daniël mijn vriend verscheen in 1958. Het werd opgenomen in de roman *Het wrede spel* dat in 1960 bij het Davidsfonds werd uitgegeven (28).

Het wrede spel is het ik-verhaal van de gevoelige 13-jarige Jean-Paul tijdens de bezetting 1914-1918. Zijn vader is aan het front en zijn moeder wordt in het door de Duitsers bezette gebied herhaaldelijk in

Het wrede spel is een mooi boek met een grote informatieve en documentaire waarde.

Voor P.Hardy is *Het wrede spel* “Naast “*Kinderjaren*” van N.E.Fonteyne (...) het merkwaardigste literair document in de Vlaamse letteren betreffende de eerste wereldoorlog in het dicht bij het front liggende gebied. (...) We wagen het dit werk als document te bestempelen wegens zijn uniek karakter als evocatie van het leven op z’n volst in een duidelijk bepaalde streek tijdens historisch precies te situeren jaren. Duribreux biedt ons die evocatie, gestoffeerd met enkele aangrijpende details (...), als een bezield relaas van specifieke ervaringen en gemoedstoestanden, beleefd door een menselijk wezen op zijn meest kwetsbare leeftijd, door een kind kortom, dat open bloeit te midden van geweld en doodsbedreiging” (30).

Het wrede spel is een sleutelroman (31) en geeft ons de oorsprong van enkele terugkerende thema’s en motieven in het werk van G.Duribreux.

“Ten aanzien van G.Duribreux geldt ongetwijfeld in grote mate het zielkundig beginsel dat het kind de vader is van de volwassene. Als wij daarmee rekening willen houden worden ons, en niet in het minst aan de hand van *Het wrede spel*, enkele constanten in zijn werk heel wat duidelijker: de drang naar het absolute bij velen van zijn personages, hun walging voor compromissen, hun geneigdheid om, bij wijze van catharsis, hun conflicten uit te vechten, (...) zijn liefde voor de zee (...)” (32).

Deze hoofdthema’s en motieven vinden we terug in het verhaal *Daniël, mijn vriend*.

De slotzin - *Voortaan zou ik alleen de crisis van mijn kinderjaren doormaken* – is dan ook een sleutelzin in het werk van G. Duribreux.

Het werk is immers geworteld in diep ervaren eenzaamheid en in op jonge leeftijd opgelopen kwetsuren.

Maakt Gaston Duribreux nog verhaal vandaag?

Het kortverhaal *Daniël, mijn vriend* heeft vandaag een documentaire, literaire en actuele waarde. We kunnen hetzelfde zeggen van het ganse werk van Gaston Duribreux.

De documentaire waarde betreft de beschrijving van de (teloorgang van) de visserij aan de Westkust in romans als *De laatste vissers*, *Het gouden zeil* en de verhalen *Rijm op de kust*, *Het taaie bloed* en *Toen keerde de wind*. *De Bron op den berg*, het verhaal *Smokkeltocht in den Kerstnacht* documenteren de smokkel eind 19^e eeuw aan de Franse grens.

De boeken van G.Duribreux tonen ons Oostende over een periode van een 80 jaar:

WOI in Mariakerke in *Het wrede spel*, Raversijde en de polder tijdens WOI in *De grote Hemme; Karoen, Bruun* en *De Roeschaard* de visserij in de jaren '20, verzet en collaboratie tijdens WOII in Oostende in *De zure druiven*, de Oostendse boksscene in het in 2009 postuum uitgegeven *Spiegel en bokswant*, de nasleep van '40-'45 in *Schipper Jarvis*, de 50'ies in *Tussen duivel en diepzee* en de beide 'parabels'. Komen daarbij de twee essays: *Zee en visschersvolk op Vlaanderens kust* (1941) en *De visscher* (1942). Sommigen hebben beweerd: lees Brulez en Duribreux en je hebt de kust in alle seizoenen (33).

Het werk van Duribreux overstijgt deze documentaire waarde.

De talrijke artikels en besprekingen van zijn werk tijdens zijn creatieve periode getuigen hiervan. In overzichten van de Zuid-Nederlandse literatuur krijgt hij de nodige aandacht. We vermelden één enkele: "Gaston Duribreux, wiens dramatisch bewogen romans (...) de kuststreek en het Oostendse vissersvolk definitief in onze letteren introduceren, maar door het uitbeelden van psychologische conflicten boven de heimatkunst uitreiken" (34).

Er zijn licentiaatsverhandelingen aan zijn werk gewijd en een jonge generatie docenten in de Nederlandse letterkunde wijst begin de 21^e eeuw op G. Duribreux' literaire kwaliteiten. Tom Sintobin, docent hedendaagse Nederlandse letterkunde, Universiteit Nijmegen, schrijft in zijn artikel over "Oostende in de Nederlandse literatuur": "Er bestaan echter ook Oostendenaars die een meer opvallende plaats hebben ingenomen in de Vlaamse literatuur, zoals Karel Jonckheere en Gaston Duribreux. (...) Hij (G. Duribreux) doet een sterk beroep op zijn Oostendse achtergrond, maar tegelijk benadrukt hij zowel binnen als buiten die teksten dat die afkomst niet de kern van de zaak uitmaakt. Centraal staat de universele boodschap die vanuit deze specifieke locatie tot stand komt. Het gaat immers niet om de Oostendenaar op een bepaald ogenblik in de tijd, maar om dé mens, die in een soort mythologisch universum te kampen krijgt met de eeuwige natuurelementen en met vreemde personages, zoals Roeschaard, een duivel die zeelieden aan wal kwelt (...) Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat in een dergelijk kader de universele thema's van de literatuur aan bod kunnen komen: de liefde, de wraak, het generatieconflict tussen vader en zoon, enzovoort. Duribreux en Jonckheere lijken in die zin op elkaar: hun teksten vertrekken weliswaar vanuit de Oostendse locatie, maar tasten naar de eeuwigheid" (35).

De werken zijn misschien naar taal en stijl gedateerd . Dit kan een minpunt zijn voor een lezer die verwacht een hedendaagse roman in handen te krijgen. We dienen dan ook het werk van G.Duribreux in zijn context te lezen en daar zijn specifieke waarde toe te kennen.

Zo gelezen, krijgen wij toegang tot het Oostende van weleer.

Een wereld die Gaston Duribreux voor ons vastgelegd heeft in zijn boeken, als een oude postkaartenreeks in woorden.

In deze wereld worden universele thema's aangeboden. Grote literatuur, die het 'think global, write local' in een Oostendse setting vorm geeft!

Het werk van Gaston Duribreux: bibliografie

Romans

Karoen in 't aanschijn van de zee.

Levensroman (ps. Jan Van Wieren, 1934)

Bruun (1939)

De laatste visschers (1940)

Derina of Het teere spel der liefde (1941)

De Roeschaard. Een visschersroman (1943)

De bron op den berg (1945)

De grote Hemme (1950)

Het gouden zeil (1950)

De zure druiven (1952)

Tussen duivel en diepzee (1953)

Schipper Jarvis (1954)

De parabel van de gehate farizeeër (1955)

De parabel van de geliefde tollenaar (1956)

Kantwerk en zwanen (1958)

Het wrede spel (1960)

Ballade van de hopeloze zuiverheid (1971)

Spiegel en bokswant (postuum 2009)

Verhalen en kleinere bijdragen

Inleiding tot 'De Laatste visschers', in: De Belleman, IX, 1940, nr.1, blz. 5-6

Rijm op de kust, in: Bloei, Eén en twintig verhalen van Vlaamsche Schrijvers, Pro Arte, Diest, 1942, blz. 113-132

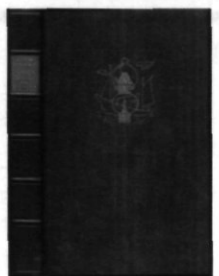
Smokkeltocht in den Kerstnacht, in: Het Laatste Nieuws, december 1943

Storm op de kust, in: Feestkrans, Pro Arte Diest, 1944, blz. 127-145

Avondstemming op de kaai, in: De Badgast, 1946

Het taaie bloed, in: Band, Algemeen Tijdschrift, VI, 1947, nr. 6-7, blz.235-242

Toen keerde de wind, in: Van elk een verhaal: Leuven, Davidsfonds, 1948, blz. 65

De Indringer, in: Lockhorst E. & Kelk C.J. (red.), *Duizend en één Avond*, vijfde reeks, Amsterdam: Contact, s.d., blz. 192-203

De groene glaskogel, in: *West-Vlaanderen*, III, 1954, blz. 212-215;

Brugs romantisme, in: *Schrijversalmanak voor het jaar 1955* samengesteld door B. Schierbeek en J. Walravens. Amsterdam: C.P.J. van der Peet, 1955, blz. 88-91;

Daniël, mijn vriend, in: *Dietsche Warande en Belfort*, CIII, 1958, blz. 200-209 en in: *Literair Akkoord*, 3, 1960, blz. 29-39.

Mijmering aan zee, in: *Neptunus*, 1956, p.26

Kinderboek

Flouc dans le monde des crabes, 1937, Presto Films n° 142, 32 blz (blz 1-25)

Studies

Zee- en vissersvolk op Vlaanderens kust (1941)

De visscher (1942)

Literaire prijzen, onderscheidingen, vertalingen

Premie van de provincie Antwerpen voor *Bruun* in 1942

Lode Baekelmansprijs van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde 'voor zijn romans die het probleem van de zee en het vissersvolk behandelen' in 1947

In 1951 de Prijs van de Scriptorum Catholici voor *De grote Hemme*

De (eerste) 5-jaarlijkse Prijs voor het verhalend proza van de provincie West-Vlaanderen voor *De zure druiven*

In 1952 de Em. Vlieberghprijs van het Davidsfonds (Guldensporenprijs) voor *Tussen duivel en diepzee*

Ridder in de Leopoldsorde, Officier in de Leopoldsorde en Ridder in de Kroonorde

Werk van G. Duribreux werd vertaald in het Duits, Frans en Portugees.

Secundaire literatuur

Hieronder wordt enkel de belangrijkste voor deze tekst gebruikte secundaire literatuur over Gaston Duribreux vermeld.

Adé, G., Inleiding, in: G.Duribreux, Tussen duivel en diepzee, Kalmthout: Beckers, 1979, Reeks Vlaamse Auteurs, 270 blz.

Arnoudt, R., Gaston Duribreux: een zwakke held? Een thematische analyse, Licentiaatsverhandeling, Gent, 1984, 151 blz.

Bonneure F. en Decorte L., Het eigenzinnige protest van Gaston Duribreux, in: *Vlaanderen. Jaargang 36*. Christelijk Vlaams Kunstenaarsverbond, Roeselare 1987 (36).

Casier, Marc, Zo was Mariakerke, deel I, uitgave door de auteur, Oostende, 2007.
Casier, Marc, Zo was Mariakerke, deel II, uitgave door de auteur, Oostende, 2010.

Debaecke Siegfried, Oostende graag gezien, De oudste prentkaarten 17, Brugge: De Klaproons, 2005.

De Ceulaer J., in Te gast bij Vlaamse auteurs, deel 2. Antwerpen: De Garve, s.d., blz. 45-49.

Deknudt, M.-J., De zee bij Gaston Duribreux, licentiaatsverhandeling, Leuven, 1970, IX-140 blz.

Hardy, P., in: V.W.S.-Cahiers, 1970, V, nr. 4A, blz. 1-5.

Hardy, P., Gaston Duribreux, Brugge: Desclée De Brouwer, 1963, 41 blz. (Ontmoetingen; 45).

Hoecke, Van H., De Eerste Wereldoorlog als thema in het Vlaams verhalend proza, Brussel: Koninklijk Museum van het Leger en van de Krijgsgeschiedenis, Centrum voor Militaire Geschiedenis, Bijdragen 4, 1969, 80p.

Janssen, E., Brief aan Gaston Duribreux in: De Belleman, XXIX, 4, 1960, blz.73-75.

Lissens, R.F., De Vlaamse letterkunde van 1780 tot heden. Brussel-Amsterdam, Elsevier, 4de druk, 1967: blz. 208, 211, 216.

Ranke, B., Kanttekeningen bij het werk van Gaston Duribreux, in: Westland, 1942, nr.3, pp 253-259

Sintobin, Tom, Oostende in de Nederlandse literatuur, in: De grote rede, Informatieblad VLIZ, nr. 29, februari 2011, blz. 9-18.

Smissaert E., Gaston Duribreux en zijn oorlogsthematiek, in: De Plate, IX, nr. 10, blz.161.

Sourie L., Gaston Duribreux in West-Vlaanderen, VII, 1958, nr. 3, blz. 170-175.

Sourie, L., Mens en Kunstenaar. Vraagesprekken, Turnhout, J.Van Mierlo-Proost, 1957, blz. 116-128.

S.N. , Ostende, Reine des plages. Portique du solarium, brochure voor de Exposition à l'eau, s.d. (1939) – kaartje pag. 8.

Vandekerckhove, F., Leven & werken van G.Duribreux. Romancier van de visserij, in: Het Vrije Visserijblad, Jg.79, nr.9, 7 september 2012, blz.20-23.

Vanderschaeghe P., Gaston Duribreux 60!, in: West- Vlaanderen, XII, 1963, nr. 67, blz. 46-47.

Vanderschaeghe P., Gaston Duribreux zestig, in Boekengids, 1963, XLI, blz. 161-162. Overdruk in: De Kinkhoren, VIII, 1963, blz. 3-8.

Verstraeten Pieter, Adventure in a Belgian Port, in: Sintobin, Tom en Rymenants, Koen, (samenstellers), in: Aan dezelfde zee: Oostende in de Nederlandse literatuur, Leuven, Davidsfonds, 2007, blz. 60-66.

Vlierden, Van, B.F., Van In 't Wonderjaer tot De Verwondering: een poëtica van de Vlaamse roman., Antwerpen, De Nederlandsche Boekhandel, 1969, blz. 133.

Websites

<http://beeldbank.oostende.be/>

VERWIJZINGEN

- (1) Dietsche Warande & Belfort , CIII, april-mei 1958,, blz. 200-209 en werd opgenomen in de boekuitgave 'Literair Akkoord' (1960), blz. 29-39.
- (2) O. Villain, in: Ostend Flash, 1958, nr.10.
- (3) In de tekst wordt naam noch leeftijd van de ik-figuur genoemd. Uit onderzoek weten we dat de gebeurtenissen zich afspelen na ongeveer 2 jaar bezetting, dus +-1916, in Oostende, Mariakerke (cfr. Het wrede spel). Gaston Duribreux was in 1916 13 jaar. De naam Jean-Paul zou verwijzen naar de namen van twee zonen van de auteur: Jan (Yanti) en Paul.
- (4) De citaten uit het verhaal staan cursief, de plaatsaanduidingen vet-cursief.
- (5) Marc Casier, Zo was Mariakerke, deel III, blz. 30, foto: detail van postkaartfoto Nieuwpoortsesteenweg in Marc Casier, deel; I blz. 134.
- (6) Ibidem, deel III, blz. 18, foto deel I, blz. 110.
- (7) Bron Wikipedia: Wellingtonrenbaan.
- (8) Verstraeten Pieter, Adventure in a Belgian Port, in: Sintobin, Tom en Rymenants, Koen (samenstellers), Aan dezelfde zee: Oostende in de Nederlandse literatuur, Leuven, Davidsfonds, 2007, blz. 60-66.
- (9) F. Bonneure, Het eigenzinnige protest van Gaston Duribreux, in: Vlaanderen, Jg.36, 1987 Christelijk Vlaams Kunstenaarsverbond, Roeselare.
- (10) Onwillekeurig denken wij bij deze passage aan de boeken van A. Camus, L'Homme révolté en Le Mythe de Sisyphe, die op het moment van verschijnen van *Daniël, mijn vriend* erg populair waren en aansloten bij het existentialisme.
- (11) G. Duribreux geeft dit zelfs fysisch vorm wanneer hij ontsnapt aan de bestraffing door "behendig tussen hen door te slingeren" met "schijnbewegingen".
- (12) De roman *Het wrede spel* doet bij de thuisscènes dikwijls denken aan *Le silence de la mer* van Vercors. De totale negatie van de ingekwartierde Duitse soldaat als passief verzet is het thema van deze korte roman.
- (13) Vanderschaeghe P., Gaston Duribreux zestig, in: Boekengids., 1963, XLI, blz. 161-162 (zie Bibliografie voor detail).
- (14) N.E. Fonteyne, *Kinderjaren*, 3de dr., Hasselt: HeideLand, 1965, p. 155. In besprekingen van *Het wrede spel* wordt dikwijls verwezen naar dit boek. N.E. Fonteyne was een leeftijdgenoot van G. Duribreux, geboren in 1904 in Oedelem. Zijn 'Kinderjaren' is postuum gepubliceerd in 1937.

- (15) Sourie L., o.c., p. 122.
- (16) Bonneure F. en Decorte L, Het eigenzinnige protest van Gaston Duribreux, in: Vlaanderen, jaargang 36, 1987.
- (17) Sourie L., o.c., p. 122.
- (18) Hardy P., Gaston Duribreux: zee en oorlog, in: VWS-Cahiers 27, 1970, V, nr. 4A, p.1.
- (19) Bonneure F. en Decorte L., o.c. (1987).
- (20) H. Van Hoecke, De Eerste Wereldoorlog als thema in het Vlaams verhalend proza, Brussel: Koninklijk Museum van het Leger en van de Krijgsgeschiedenis, Centrum voor Militaire Geschiedenis, Bijdragen 4, 1969, p.54.
- (21) Verstraeten Pieter, o.c.
- (22) De Kasseihoeve was van de familie Billiau, die verwant was met de halfzus van G. Duribreux. De auteur heeft in het boek 3 boerderijen samengevoegd: de naam De grote Hemme omwille van de bekendheid van de boerderij door haar ligging en verwoesting aan het front, de (geografische ligging van de) hoeve Hamilton die zich dichtbij de Tirpitzbatterij bevond en de Kasseihoeve, die hij kende door vermelde verwantschap. (Zie ook G. Billiet: Raversijde even gefocust, in: De Plate, XXVI, 1997, blz. 173 (info van Paul en Yanti Duribreux, E. Smislaert en D. Beirens).
- (23) In dit verhaal is Jean-Claude de jonge zoon van Juliette. Hij reageert heftig wanneer zijn moeder zwanger wordt van de inwonende Duitse soldaat. We vermelden dit hier, omdat dit onderwerp ook terug komt in *Het wrede spel* en het personage gelijkenis vertoont met de ik-figuur als Jean-Paul.
- (24) Ranke B., Kanttekeningen bij het werk van Gaston Duribreux, in: Westland, 1942, nr.3, p 253-259.
- (25) Dit schreef de auteur in een voorbereiding op een interview. Deze tekst bevindt zich in het auteursexemplaar van 'Mens en kunstenaar' van Sourie L. (privéarchief G. Duribreux).
- (26) Bonneure F. en Decorte L., o.c. (1987).
- (27) Vlieden, Van, B.F., Van In 't Wonderjaer tot De Verwonderin: een poëtica van de Vlaamse roman. Antwerpen: De Nederlandsche Boekhandel, 1969, blz.133.
- (28) Het wrede spel, Davidsfonds, 1960, Hoofdstuk 5, blz. 50-67.
- (29) De Ceulaer J., in: Te gast bij Vlaamse auteurs, deel 2. Antwerpen: De Garve, z.d., blz. 45-49. Alain-Fournier, Le grand Meaulnes, 1913. Jean-Claude, het zoontje van Juliette uit *De grote Hemme* is hier de jongvolwassen Jean-Paul geworden.
- (30) Hardy P., Gaston Duribreux, Brugge, Desclée De Brouwer, 1963, (Ontmoetingen nr. 45), blz.31.
- (31) Janssen E., Brief aan Gaston Duribreux, in: De Belleman, XXIX, 4, 1960, blz.73-75.
- (32) Hardy P., o.c., blz.31-32.
- (33) Vanderschaeghe P., in: West-Vlaanderen 67, XII, 1963, p.46. Vandaag voegen wij daar zeker de boeken van Eric Dekuyper aan toe.
- (34) Lissens R.F., De Vlaamse letterkunde van 1780 tot heden, 4^e druk, 1967, blz.216.
- (35) Sintobin, Tom, Oostende in de Nederlandse literatuur, in: De grote rede, Informatieblad VLIZ, nr. 29, februari 2011, blz. 10-11 (zie ook teksten van o.a. Pieter Verstraeten en F. Vanaudenaarde).
- (36) Raadpleegbaar op http://www.dbnl.org/tekst/_vla016198701_01/_vla016198701_01_0079.php